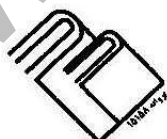

ارزش اثباتی و استنادپذیری ادله اثبات دعاوی در داوری‌های تجاری بین‌المللی

مؤلف:
کامل حمید

چاپ اول - پاییز ۱۳۹۹

انتشارات کتابکده آرشیدا

سرشناسه : حمید، کامل، ۱۳۶۳-
 عنوان و نام پدیدآور : ارزش اثباتی و استنادپذیری ادله اثبات دعاوی در داوری های تجاری بین -المللی /
 مولف کامل حمید.
 مشخصات نشر : اهواز، کتابکده آرشیدا، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری : ۲۶۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۲۹۶۰-۱ / ریال ۴۰۰۰۰۰

وضعیت فهرست نویسی : فیبا.

یادداشت : Kamel Hamid, Evidence and citation of evidence in :
 international commercial arbitration
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۳۰-۲۵۲.

موضوع : داوری بین المللی تجاری.
 International Comercial Arbitration موضوع

موضوع : ادله اثبات دعوی.
 Evinence, Demonstration : موضوع

موضوع : حقوق بین الملل.
 International Law : موضوع

رده بندی کنگره : K ۲۴۰۰ : رده بندی کنگره

رده بندی دیویی : ۳۴۱/۵۲۲ : رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی : ۷۲۹۷۸۴۹ : شماره کتابشناسی ملی

انتشارات کتابکده آرشیدا
 ارزش اثباتی و استنادپذیری ادله اثبات دعاوی در داوری های تجاری بین المللی

نویسنده: کامل حمید

ناشر: کتابکده آرشیدا

نوبت چاپ: اول ۹۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۲۹۶۰-۱

مرکز چاپ و نشر: اهواز، امامیه، خیابان سقراط غربی، کوچه خاکسار، پلاک ۱۲۰

تلفن تماس: ۰۶۱-۳۳۸۳۸۲۸۳ - ۰۹۱۶۳۰۴۹۴۶۸

نشانی اینترنتی: www.ketabr.ir پست الکترونیکی: ketabkadehr.pub@gmail.com

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
آغاز سخن	۱۳
مقدمه	۱۵
فصل اول: مفهوم، تاریخچه، اقسام و ماهیت حقوقی داوری	
مبحث اول: مفهوم، تاریخچه و اقسام داوری	۲۱
گفتار اول: مفهوم داوری	۲۱
بند اول: مفهوم نسبی داوری	۲۲
بند دوم: مفهوم اصطلاحی داوری	۲۳
بند سوم: مفهوم فقهی داوری	۳۱
بند چهارم: مفهوم داوری در قانون داوری تجاری بین‌المللی	۳۲
الف: معنای «تجاری»	۳۶
۱- معنای «تجاری» در قانون نمونه آنستیرال	۳۶
۲- معنای «تجاری» در قواعد داوری	۳۹
۳- معنای «تجاری» در کنوانسیون‌های بین‌المللی	۴۰
ب: معنای «بین‌المللی»	۴۴
۱- معیار عینی «بین‌المللی»	۴۵
۲- معیار شخصی «بین‌المللی»	۴۷
۳- معیار تلفیقی «بین‌المللی»	۴۸
بند چهارم: مفهوم داوری در اسناد و مقررات بین‌المللی	۵۱
گفتار دوم: تاریخچه داوری	۵۲

بند اول: پیشینه داوری در حقوق اسلام.....	۵۳
بند دوم: پیشینه داوری در حقوق ایران.....	۶۰
بند سوم: پیشینه داوری در حقوق غرب.....	۶۹
الف: داوری در انگلستان.....	۷۱
ب: داوری در ایالات متحده آمریکا.....	۷۴
پ: داوری در فرانسه.....	۷۶
ت: داوری در دیوان دائمی داوری (لا هه هلند).....	۷۷
گفتار سوم: گذر از شش دهه داوری.....	۸۰
بند اول: داوری اجباری و اجباری.....	۸۱
بند دوم: داوری مورد داوری سازمانی.....	۸۵
بند سوم: داوری داخلی، خارجی بین المللی.....	۹۶
مبحث دوم: ماهیت حقوقی داوری.....	۱۱۹
گفتار اول: نظریه قضایی بودن داوری.....	۱۲۸
گفتار دوم: نظریه قراردادی بودن داوری.....	۱۳۲
گفتار سوم: نظریه مختلط یا تلفیقی داوری.....	۱۳۵
گفتار چهارم: نظریه خودسامانی یا خصلت ویژه داوری.....	۱۴۲
فصل دوم: ارزیابی ادله اثبات دعاوی در داوری تجاری بین المللی	
مبحث اول: قواعد عمومی ادله اثبات دعاوی حقوقی.....	۱۵۰
گفتار اول: مفهوم، قلمرو و ویژگی های دلایل اثبات دعاوی.....	۱۵۴
بند اول: مفهوم دلیل.....	۱۵۴
الف: دلیل در لغت.....	۱۵۵

ب: دلیل در اصطلاح	۱۵۶
بند دوم: امور موضوع دلیل	۱۵۹
الف: قاعده موضوع دلیل و استثنائات وارد بر آن	۱۶۰
۱- قاعده (موضوع دلیل، امور موضوعی است)	۱۶۰
۲- استثنائات قاعده	۱۶۳
۱-۲- الف و عادت‌های شغلی و تجاری	۱۶۴
۲-۱- قازن خارجی	۱۶۵
۲-۳- مقررات مربوط به احوال شخصیه غیر شیعه	۱۶۶
ب: موضوع دلیل امور انکار شده و قابل اثبات و مؤثر در تصمیم نهایی	۱۶۸
۱- امور انکار شده	۱۶۹
۲- امور قابل اثبات	۱۷۰
بند سوم: ویژگی‌های دلیل	۱۷۲
الف: معلوم بودن	۱۷۲
ب: قابلیت اثبات	۱۷۲
پ: علم آور بودن	۱۷۲
ت: نامحدود بودن	۱۷۳
گفتار دوم: اقسام دلیل	۱۷۱
بند اول: اقسام دلیل از نظر شیوه اثبات	۱۷۴
الف: دلیل قضایی و دلیل علمی و تاریخی	۱۷۴
ب: دلیل اخلاقی و دلیل قانونی	۱۷۵
پ: ادله مستقیم و ادله غیرمستقیم	۱۷۷
ت: دلیل تمهید شده و دلیل عارضی	۱۷۸

ث: دلیل اصلی، تکمیلی و احتیاطی	۱۷۹
ج: دلایل دیگر	۱۷۹
بند دوم: اقسام دلیل از حیث منشأ	۱۸۰
الف: دلایلی که اصحاب دعوا منشأ آن‌ها هستند	۱۸۱
۱- اقرار	۱۸۱
۲- اسناد	۱۸۲
۳- سرگذا (قسم)	۱۸۳
ب: دلایلی که منشأ آن‌ها منحصراً ثالث هستند	۱۸۵
۱- شهادت شهود	۱۸۶
۲- تحقیق محلی	۱۸۷
۳- اظهار نظر کارشناس	۱۸۸
پ: دلایلی که منشأ آن درک مستقیم دارد	۱۸۹
۱- معاینه محل	۱۸۹
۲- امارات قضایی	۱۹۰
ت: دلایلی که منشأ آنان فرض قانون است	۱۹۱
مبحث دوم: استناد و رسیدگی به ادله اثبات دعاوی در امورهای	
تجاری بین‌المللی	۱۹۲
گفتار اول: کارشناسی	۱۹۴
گفتار دوم: اسناد	۲۰۶
بند اول: شناسایی اسناد خارجی	۲۱۰
بند دوم: رونوشت‌ها و ترجمه‌ها	۲۱۲
گفتار سوم: شهادت یا گواهی	۲۱۲

۲۱۶	بند اول: تحقیق از شهود (گواهان)
۲۱۷	بند دوم: نحوه استماع اظهارات شهود
۲۱۸	گفتار چهارم: معاینه محل و تحقیق محلی
۲۲۰	گفتار پنجم: امارات و قرائن
۲۲۱	مبحث سوم: ارزیابی دلایل توسط داور و دادرس
۲۲۲	گفتار اول: نقش داور در ارزیابی دلایل اثبات دعاوی
۲۲۴	گفتار دوم: نقش دادرس قضایی در ارزیابی دلایل اثبات دعاوی
۲۲۷	بند اول: عدم وجیه
۲۳۰	بند دوم: عدم رعایت مقررات شکلی
۲۳۳	فرجام سخن
۲۴۲	منابع و مأخذ

آغاز سخن:

در نظام‌های حقوقی داخلی غالباً این دولت‌ها هستند که از طریق نهاد تقنین داخلی، مبادرت به تعیین آیین‌های دادرسی حاکم بر رسیدگی‌های مطروحه نزد مراجع قضایی، شبه قضایی و اداری خود با موضوعات مختلف حقوقی و از جمله قواعد حاکم بر ادله اثبات دعوی می‌نمایند (مانند مواد ۱۲۷۵ الی ۱۱۳۵ قانون مدنی و مواد ۱۱۴ الی ۲۹۴ قانون آیین دادرسی مدنی ایران) و در برخی از نظام‌های حقوقی، رویه قضایی گذشته محاکم نیز معیار عمل مراجع مذکور می‌باشد.

این در حالی است که در نظام حقوقی بین‌المللی مرجع و نهاد متولی تعیین آیین دادرسی دادگاه و داوران بین‌المللی - در خصوص حل و فصل اختلافات تجاری به وسیله نهاد داری - از جمله قواعد ادله اثبات دعوی دقیقاً مشخص نبوده و به استثناء برخی مقررات کمال در اساسنامه دادگاه‌های بین‌المللی، تابعین اصلی حقوق بین‌الملل نقش مستقیم در ایجاد و تفسیر آن‌ها ایفاء نمی‌کنند و تعیین قواعد جزئی غالباً به دادگاه‌ها و داوران‌های بین‌المللی سپرده شده است.

همچنین، تعیین و بکارگیری بسیاری از ابزارهای مرتبط با آیین دادرسی یا رسیدگی نیز به عنوان اختیارات ذاتی دادگاه‌های بین‌المللی مورد شناسایی قرار گرفته است. بر این اساس، آیین داوری در بردارنده مقرراتی - در تشکیل مرجع داوری، انتصاب داور، جرح و تعدیل داور، زبان داوری، محل و مقر داوری، نحوه رسیدگی، صدور رأی، اعتراض به رأی داور و نهایتاً ابطال آن است، اما فاقد مقرراتی راجع به ماهیت و شکل ادله اثبات و رسیدگی به آن، روش اثبات، نحوه پذیرش و ارزیابی دلیل و غیره است.

به دیگر سخن، داوری تجاری بین‌المللی فاقد نظام بین‌المللی ادله اثبات است؛ بنابراین، با توجه به اصل مذکور و سکوت قانونگذاران ملی در این زمینه از حقوق

داوری، ابهامات و پرسش‌های متعددی در اذهان پیش می‌آید که بررسی و مطالعه این مهم را ضرورت بخشیده است؛ مانند اینکه استنادپذیری ادله اثبات در حل و فصل اختلافات تجاری به چه نحو می‌باشد؟ آیا امکان توافق طرفین در تعیین ادله وجود دارد؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، در این فرض، ادله اثبات در داورى مطروحه تابع کدام نظام قضایی از حیث دادرسی خواهد بود؟ آیا داوران می‌توانند به ادله اثبات دیگر کشورها در فصل خصومت استناد جویند؟

در این کتاب، در مقام پاسخ و رفع ابهام از پرسش‌های مطروحه و دیگر نارسایی‌های حقوقی در خصوص موضوع مورد بحث در این نوشتار خواهیم بود.

www.ketaboo.ir